

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשָּׁבוּעַ אִמּוֹר תִּשְׁפִּי'וּ

מלחמה בעמלק, יש גבולות? (חלק א)
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

עם ישראל נמצא במלחמה נגד ציר הרשע בהנהגת איראן ומשפחת חמינאי, לרבות כוחות הפרוקסי שלהם. החל משבת זכור, בחלק הנוכחי של המלחמה, מהדהד ברקע הזיכרון הלאומי המאבק בימי הפורים שהיה נגד המן (חמן) העמלקי בן המדתא. צורר בכיר מאוד במלכות אחשוורוש מלך פרס ומדי, איראן של ימינו.

פרשתנו עוסקת במרומז בסוגיא זו של מלחמה בעמלק מדור דור, כמופיע במדרש ויקרא רבה: "א"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, ... והראהו שאול ובניו נופלים בחרב אמר לפניו מלך ראשון שיעמוד על בניך **ידקר בחרב**?! אמר לו הקב"ה ולי אתה אומר?! אָמַר אֵל הַפְּהָנִים שֶׁהָרַג, שֶׁהֵם מִקְטָרְגִים אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה אָמַר אֵל הַפְּהָנִים" (ויקרא כא, א) (פרשה כו ד"ה ז מה כתיב).

ברור כי המדרש מכוון לרצח כהני נב, בראשות אבימלך. שאול רתח עליהם כיוון שאבימלך נתן לדוד את **חרבו** של גולית וגם מזון שסייעו לו בבריחתו מפני שאול.

הפסוק המתאר את מעשיו של שאול מזעזע ומעורר חלחלה, וטומן בחובו ביקורת קשה מאין כמותה. וז"ל: "וַיָּאֵת נָב עֵיר הַפְּהָנִים הַכָּהֵן לְפִי תָרַב מְאִישׁ וְעַד אִשָּׁה מְעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק וְשׂוֹר וְחִמּוֹר וְשָׂה לְפִי תָרַב: (שמו"א כ"ב, יט). פסוק זה הוא חזרה (כמעט) מדויקת על הציווי שנתן שמואל לשאול בנושא מלחמת עמלק: "עַתָּה לֵךְ וְהִפִּיתָ אֶת עֵמְלֵק וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמְל עֲלֵיו וְהִמַּתָּה מְאִישׁ עַד אִשָּׁה מְעַלְל וְעַד יוֹנֵק מְשׂוֹר וְעַד שָׂה מְגַמֵּל וְעַד חִמּוֹר" (שם טו, ג). כידוע, שאול לא מילא ציווי זה כראוי, ולכן התוכחה כפולה, מה שנצטוות לעשות לעמלק לא עשית, אבל ככהני נב כן קיימת, כביכול, את המצווה. במילים אחרות, חסת על האכזרים, ועל אחיך הכהנים - משרתי ה' לא חמלת. חז"ל סיכמו לקח זה בלשונם: "רבי שמעון בן לוי אומר כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן, ומניין שנעשה אכזרי במקום רחמן שנאמר וַאֲתָ נָב עֵיר הַפְּהָנִים הַכָּהֵן לְפִי תָרַב, וְלֹא תֵהָא נֹב כֹּזְרֵעוֹ שֶׁל עֵמְלֵק?! וְרַבְנָן אִמְרִין כֹּל מִי שֶׁנֶּעֱשֶׂה רַחֲמָן בְּמִקוּם אַכְזָרִי סוּף שֶׁנֶּעֱשֶׂה רַחֲמָן בְּמִקוּם אַכְזָרִי סוּף שֶׁמֵּדַת הַדִּין פּוֹגַעַת בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח שָׂאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ: ... וַיִּקַּח שָׂאוּל וַיִּשְׁלַחַת בְּנָיו" (שמו"א לא, ז-ד) (קהלת רבה (וילנא) פרשה ז, טז).

שני המדרשים, הראשון בשם רבי לוי והשני בשם בנו רבי שמעון בן לוי ביטאו רעיון אחד, המתקשר ישירות לפסוק הראשון של פרשתנו, פרשת אמור.

מסקנה ראשונה - אסור לרחם על האכזרים! אם כך מוטל עלינו עתה לברר: א. מדוע נגזרה גזרה כל כך קשה על העם הזה? ב. מה כולל הציווי המופיע בתורה, בפרשת זכור: "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֵמְלֵק בְּדַרְךְ בְּדַרְךְ וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ ... תִּמְחָה אֶת זִכְרֵ עֵמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח (דברים פרק כה יז-טז). הלשון תִּמְחָה חריפה. לכן, חשוב להבהיר מה הם גדרי המחיה? ג. האם קיימות הגבלות שחלות גם על קיום מצווה זו, והאם מה שצווה שאול הוא מה שצוותה התורה?

נציע עתה תשובות לשאלות אלה בהסתמך על הכתובים, דברי חז"ל והראשונים: הרמב"ם רואה בציווי למחות את עמלק חלק מהלכות מלחמה. כך מפורש בפרק ה' מהלכות מלכים ה"א. הרמב"ם עוסק שם במלחמת מצווה והיא כוללת שלוש קטגוריות: א. המלחמה בשבעת העממים המושחתים מכל הבחינות, שגרו בארץ כנען, בזמן הכניסה לארץ אחרי יציאת מצרים. ב. מלחמת הגנה מיד אויב שמתקיף אותנו ומנסה לחסלנו - עזרת ישראל מיד צר. ג. המלחמה כנגד עמלק. לפי זה נסביר גם את הנימוק שמופיע בפסוק: "וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ". עמלק לא שמר על חוקי המלחמה המקובלים ופגע דווקא ביותר חלשים - הַנְּחָשִׁים. ובהשקפה לימינו, ארגון טרור המבוסס על אידאולוגיה רצחנית מטורפת, שאינה מכירה בשום חוק למעט חוקי השריעה, בצורתם הקיצונית ביותר ושאינו לה קשר כלשהו לאנושיות, מתנפל על ישובים אזרחיים, שוחט תינוקות, רוצח באכזריות זקנים וזקנות, שורף משפחות שלמות וחוטף אזרחים תמימים (שרובם סייעו לטרוריסטים אלה שנים רבות).

נדגיש כי דברינו אלה אינם פוטרים את צה"ל מלהמשיך לשמור את חוקי המלחמה המוסכמים בין אומות העולם המתוקנות (מין הגר"ש ישראלי זצ"ל עמוד הימיני).

בשבוע הבא נמשיך לברר סוגיא חשובה זו וננסה לברר כיצד הרחמנות כן משתלבת במערכה זו. נתפלל כי הקב"ה ישלח רפואה שלמה לכל הפצועים, נחמה לכל משפחות הגיבורים, עזרה לניצחון על כל האויבים ואחדות לכל חלקי האומה.

לשיעורי הרב יוסף כרמל (ביוטיוב)

לְעֵי לֹוי זְשֵׁמַת		הרב משה מרדכי ארנייך א' בניסן תשפ"ה		לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הלי"ד	
הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל ושלומית אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן כ"א באדר א' תשע"ד
הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט' בכסלו / ט"ז אלול	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב צבי טרשנסקי בן יצחק ונעמי ז"ל נלב"ע כ"ח באייר	
ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מר שמואל רוזנהק ו' באייר תשע"ג	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה	גבי ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St.,

WWW.ERETZHEMDAH.ORG / Tel: 02-5371485 / info@eretzhemdah.org

חַמְדַּת הַכֶּשֶׁרוֹת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

מאכל שבלע איסור ומנסה לאסור מאכלים אחרים

במסכת חולין (דף ק ע"א) רב אומר שאם דג שאינו כשר נותן טעם בחתיכת בשר, היא הופכת לאיסור בפני עצמו. לסוברים שכאשר דבר אסור מתערב במינו הכשר אין לו ביטול, אם חתיכה זו שנאסרה תיפול לסיר אחר, כל החתיכות שבסיר החדש ייאסרו מתמתה. ר"ת מסביר שמכיוון שהדג נתן טעם בבשר, הבשר נחשב אסור בעצמו, בלשון חז"ל "נעשה נבלה". המשמעות היא שמעתה אין לפנינו בשר כשר שבלוע בו דג אסור, אלא הבשר עצמו מוגדר כאסור. אם עכשיו בשר זה ייפול לסיר בשר אחר, הבשר שנאסר הוא אותו המין כבשר המותר, ולכן לסוברים שמין במינו אינו בטל, כל הבשר שבסיר ייאסר, בלי כל קשר ליחס בכמות. להלכה אנו פוסקים שמין במינו בטל. אך לשיטה זו כל הבשר כולו נאסר. המשמעות היא שאם הוא ייפול לסיר שאינו מינו, אין די בכך שטעם הדג הטמא שבלוע בו יהיה בטל בששים – יש לבטל את החתיכה כולה בששים.

רבינו אפרים חולק. הוא אומר כך: אם הדג היה מתבשל עם הבשר, אך ביחסים ביניהם לא היה מספיק דג כדי לתת בבשר טעם, הוא לא היה אוסר אותו. עכשיו נניח שחתיכת הבשר נופלת לסיר של דגים. הבשר לא נאסר, אך וודאי שיש מולקולות של דג בבשר. אם כך, לכאורה יש מולקולות של דג אסור בתוך סיר של דג כשר. אם מין במינו אינו בטל, לכאורה אין ביטול לחלקיקים הללו. אך מדברי רב עולה שזה לא נכון – אם הטעם של הדג בטל בבשר, אחרת מתעלמים ממנו. אך אם הדג נתן טעם בבשר, לא נתעלם ממנו בנופלו לסיר הבא. טעם הדג הבלוע בבשר לא מאפשר לנו להתעלם מכך שטעם דג שאינו כשר נפל לתוך הסיר. אך בכדי לבטל את האיסור, יש לשער כנגד הדג הבלוע, ולא כנגד הבשר הנושא את טעם האיסור.

למדנו בטורים קודמים שלפי רבינו אפרים, מדאורייתא הדין של חתיכה עצמה נעשית נבלה הוא רק ביחס לבשר בחלב. על הבשר הפוגש את החלב חל איסור חדש, שלא היה קודם. הבשר אינו יותר אסור מהחלב, והחלב אינו יותר אסור מהבשר. לפיכך הבשר והחלב, כל אחד מהם, הופך לאיסור חדש העומד בפני עצמו.

בשאר האיסורים, החתיכה הופכת לאסורה במובן שאין אפשרות להתעלם מהאיסור הטמון בה, אך האוכל בו האיסור נבלע אינו הופך לאיסור עצמאי.

נעבור לדוגמה הבאה שבגמרא: נבלה נותנת טעם בבשר כשר. בשר זה שקיבל טעם מבשר הנבלה מועבר לסיר בשר אחר. לסובר שמין במינו אינו בטל, כל הבשר יהיה אסור. אך לכאורה אינו ברור מדוע יש צורך שהבשר יקבל טעם. נבאר: במידה והבשר לא יקבל טעם מהנבלה, לכאורה הוא ייאסר מכוח הנבלה בכל מקרה, שהרי מין במינו אינו בטל. עתה הבשר מתערבב בסיר אחר. לכאורה גם כאן נאמר שמין במינו אינו בטל, שהרי מעט בשר הנבלה מעורב בתוך סיר בשר, ומין במינו אינו בטל!

רבינו אפרים מסיק מכך שאמנם הבשר הראשון ייאסר (שהרי מין במינו אינו בטל), אך כאשר הבשר יתערבב בסיר אחר, הוא לא יאסור אותו. מדוע? מצד האיסור המקורי, אין די בטעם הבלוע בחתיכה בכדי שנאמר על הטעם הזה, שבסיר השני, שיאסור במשהו. ומדוע שלא נאסור מצד החתיכה שנאסרה? מפני שהיא אינה אסורה מצד עצמה, אלא מצד האיסור הבלוע בה. אדרבה: מתוך דרישה זו של רב, רבינו אפרים מוכיח שלא אומרים שהחתיכה נעשתה נבלה, אחרת החתיכה עצמה הייתה אוסרת הלאה מצד שמין במינו אינו בטל! כאמור, ר"ת חולק על כך. ולכאורה יש כאן קושי: אם החתיכה עצמה נעשתה נבלה, מדוע שלא נאסור את החתיכה הראשונה בגלל שמין במינו אינו בטל, ומעתה החתיכה עצמה נעשתה נבלה, ויאסור את הבשר הבא?

הרמב"ן מציע תירוץ פשוט: אכן, זה נכון. אמנם כתוב בגמרא שהחתיכה נתנה טעם. כוונתה שהיא העבירה מולקולות לחתיכה הבאה. האמת היא שאין זה משנה כמה טעם עבר, שהרי אנו עוסקים באיסור האוסר בכל שהוא. מכיוון שנתן טעם (כלומר, מולקולות של החתיכה המקורית), הוא נאסר, ויאסור הלאה, גם אם איננו מזהים את הטעם כלל.

(בטור קודם עסקנו במהות של המושג 'טעם'. עד כמה 'טעם' מתייחס למה שאנו מזהים בלשונו ופינו, ועד כמה 'טעם' זו הדרך של חז"ל להתייחס לחומר העובר ממאכל למאכל. בדברי הרמב"ן כאן נשמע שמתייחס למושג 'טעם' בתור החומר שעבר, ולא ההרגשה שאנו מקבלים כאשר אנו טועמים).

נראה שר"ת לא רצה ללכת ל כך רחוק. ולכן הוא קובע כלל לגבי איסור משהו: איסור משהו אכן יחול על החתיכה הראשונה. אבל לא יהיה לו דין זהה לאיסור אלא אם כן הוא קיבל טעם. ממילא לא יתכן מצב שה'משהו' שאסר את החתיכה יגרום לאיסור 'משהו' שיכול להמשיך הלאה. רק נתינת טעם תטיל עליו איסור משמעותי דיו בכדי שיאסור 'במשהו' באיסור הבא. הר"ן נמצא ביניהם: מצד אחד, הוא אומר שעקרונית הרמב"ן צודק, היה מקום שאיסור 'משהו' יחזור ויאסור איסור 'משהו' נוסף. אך נראה לו קשה לבאר שדין זה יחול על מין במינו. לכן ספציפית ביחס לאיסור מין במינו הוא מקבל את דברי ר"ת.

לסיכומו של עניין:

חלקו רבינו תם ורבינו אפרים איך להתייחס לחתיכה מותרת שקבלה טעם של איסור.

לפי רבינו אפרים קבלת הטעם אינו מאפשר להתעלם מנוכחות האיסור הבלוע בהיתר. אך יש לבטל את הטעם הבלוע, בלבד.

לפי ר"ת כאשר האיסור נבלע ואסר את החתיכה האסורה, מעתה יש להתייחס לחתיכה כאיסור העומד בפני עצמו. יש לבטל את החתיכה כולה בששים (ולא רק את האיסור הבלוע בו), וכן על זה הדרך.

רבינו אפרים מוכיח את דבריו מכך שרב דורש מתן טעם בכדי שאיסור משהו ימשיך הלאה. מוכח שלמרות שהחתיכה הראשונה נאסרה במשהו, איננו מתייחסים אליה כאיסור עצמאי, אלא רק כנושא איסור בקרבו.

למדנו שלוש שיטות ביחס לטענה זו:

- א. הרמב"ן: אין הכי נמי. איסור משהו יחזור ויאסור במשהו. הגמרא לא התכוונה שיהיה טעם מורגש באיסור הראשון.
- ב. ר"ת: יש צורך במתן טעם כדי שהחתיכה תיחשב אסורה בפני עצמה ותיחשב איסור ממש. אם האיסור הראשון נאסר ב'משהו', ולא במתן טעם, הוא באמת פחות 'אסור' מהאיסור המקורי.
- ג. ר"ן: עקרונית מקבל את דברי הרמב"ן. אך ספציפית לעניין מין במינו הוא חושב שזה לא נכון.

בטור הבא בעזרת ה' נגיע לפסיקת ההלכה בשאלה מורכבת זו.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Bologna, Italy

בולוניה, איטליה

כסלו תשנ"ג

הפעלת טלוויזיה במעגל סגור לצורך ביטחון בשבת

שאלה

מסיבות ביטחון, ועד הקהילה החליט להתקין בשערי בית הכנסת מתקן "טלוויזיה פנימית" שיצלם את כל הנכנסים ויקריין את הסרט לממונים על המשמר. האם, ובאיזה תנאים מותר להשתמש במתקן כזה בשבת? למשל, אם מפעילים אותו מבעוד יום, האם מותר לעבור לפניו בשבת, או יש בזה איסור משום "כותב" או משום "מבעיר"?

תשובה

מותר ומצוה לעמוד על המשמר ולהפעיל את מערכת-הבקרה ע"י טלוויזיה במעגל סגור כאשר יש צורך בטחוני, שכולל סכנת נפשות.¹

רמת הצורך הבטחוני נקבעת ע"י מומחים, אף שאינם יהודים.²

אמנם, להפעלת המערכת יש לקיים את התנאים הבאים:

א. המערכת תהיה מופעלת מערב-שבת או ע"י שעון-שבת.³

ב. באי בית-הכנסת לא ינסו ליצור קשר כלשהו עם השומר דרך המצלמה, אפילו לא לשם משחק, כי דבר זה נחשב לפחות לאיסור דרבנן.⁴

במקרה שקרתה תקלה, כגון ששכחו להדליק את המערכת לפני שבת, או שקשה לראות את התמונה על המסך, יהיה מותר לתקן ואף להדליק את המערכת ע"י גוי.⁵

¹ שו"ע אורח חיים סי' שכט סעיף ו.

² שו"ע אורח חיים סי' שכח סעיף י.

³ א. הפעלת מכשירי-חשמל בשבת נדונה באריכות בפוסקים של דורנו. כולם בדיעה שיש בהפעלה משום איסור, אף כי נחלקו, מהו האיסור, ואם הוא דאורייתא או דרבנן.

האוסרים משום "מבעיר": מרן הראי"ה קוק, "אורח משפט" (סי' עא גף פ-פא): "שמאחר שהתורה אמרה בסתם, לא תבערו אש, כל מה שנקרא בשם אש, הרי הוא בכלל זה". "אחיעזר" (ח"ד סי' ח), "יביע אומר" (חלק א אורח חיים סי' יט), "ציץ אליעזר" (ח"ג סי' טז פרק ט) האוסר משום "בונה": "חזון איש" (כל' שבת סי' נ סעיף ט).

האוסרים משום מוליד שהוא מלאכה דרבנן: מהרש"ם (ח"ב סוף סי' רמז), "משפטי עוזיאל" (או"ח סי' יט).

על דבר איסור הוספת זרם בתוך מכשיר שכבר פועל מלפני שבת, עיין "ילקוט יוסף" (ח"ד הל' שבת א סי' רנב סעי' יא ס"ק יב) שאוסר, אבל מרן הגר"ש ישראלי בשו"ת "במראה הבזק" (ח"א דף 41 אחרי תשובה יג 3) מתיר לצורך מצוה גדולה, משום דהוי מלאכה מדרבנן.

ב. במקרה דנן יש לדון בשני סוגים של מערכות-בקרה. האחד, שהכניסה לבניין תלויה בכך שהנכנס מתגלה ע"י האחראי על המערכת, וזה פותח את הדלת בלחיצת כפתור. והשני, שאין תלות כזו אלא שהכניסה חופשית, רק שעל מסך הטלוויזיה ישנו מעקב (של האחראי) אחר הנכנסים. אם מדובר בסוג השני, הרי שכאשר המערכת מופעלת מערב-שבת, מכיון שמי שעובר מול המצלמה גורם רק לשינוי תדרים במכשיר, ואין סגירה או פתיחה של מעגל חשמלי (חשש בונה), ואין הבערה, כי אין שם נורת-להט שנדלקת או כובה ע"י אדם שעובר מול המצלמה, לכן אף הפוסקים שמחשיבים הדלקת החשמל בדרך כלל למלאכה דאורייתא, יודו כאן שאין זה אלא מלאכה דרבנן, ומלאכה כזו שהיא פסיק רישא דלא איכפת ליה בדרבנן, מותרת במקום הצורך.

בעניין חשש למלאכת "כותב" בנדון דידן, הרי דעתו של הגאון הרב משה פיינשטיין: "מאחר שזה כתב שאינו מתקיים ואפילו עדיף, הוא לכל היותר רק איסור דרבנן, והאחר שמצב העובר הוא לכל היותר פסיק רישא דלא איכפת ליה, אז מותר". וגם הרב יהושע נויבירט שאל את הגרש"ז אוירבך וזה ענה לו: "אין מקום לחשוש, שאין זה כתב" (הגאון ר' משה פיינשטיין באגרת לרב ישראל רוזן, ראש מכון צומ"ת, וכן הרב נויבירט, מחבר ספר "שמירת שבת כהלכתה" באגרת לרב רוזן).

לכן, לעניין חשש כתיבה על המסך, מכיוון שאין לתמונה קיום כלל, זהו לכל היותר פסיק רישא דלא איכפת ליה בדרבנן, ומותר במקום הצורך, וכל שכן לדעת הגרש"ז אוירבך שאין כאן מלאכת כותב כלל.

אכן, אם מדובר במערכת מן הסוג הראשון שהזכרנו, שהאחראי פותח את הדלת בפני הנכנס ע"י לחיצת כפתור, הרי שמדובר בפסיק רישא דאיכפת ליה, מכיוון שהנכנס מעוניין בהפעלתה כדי שיוכל להיכנס, ובכגון זה נראה למרן הגר"ש ישראלי שיש לתלות הדבר בהבדלי פירושים בין הראי"ש לבין המאירי בסוגיא במסכת בבא קמא דף ס ע"א בעניין ליבה וליבתה הרוח, שדנים שם אם לראות ליבוי שכזה גורם בניזקין שפטור, ועל השאלה מה זה שונה מזורה ורוח מסייעתו שחייב לעניין שבת, מתרצים, הכא מלאכת מחשבת אסרה תורה. ופירש הראי"ש (פ"ו סי' יא): "בהכי חייבה תורה, כיון שמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י הרוח". יוצא לדבריו שזה מיוחד למלאכת זורה, ואם כן אין ללמוד מזה למלאכה אחרת בשבת. ואלו המאירי כותב שזה דומה לשניים שעשאוה, שאחד מהם הוא לאו בר חיובא. יוצא מדבריו, שכל כהאי גוונא, שנעשה ע"י שניים, כל שהאחד הוא בר חיובא, הרי זה נחשב כאלו עשה הכול. ולפי זה זה שייך לכל מלאכת שבת.

אכן יש לדון, אם זה ממש דומה לרוח, שהרי המכשיר הופעל ע"י אדם בערב-שבת, וכפי שמסביר הר"ן בעניין אש משום חיצו, דהמדליק נר בערב שבת והוא דולק בשבת, חזינן כאלו עשה את כל המלאכה בערב-שבת. וגם בנדון דידן יש לזקוף את כל הפעולות שנעשות ע"י המכשיר במשך כל השבת על הפעולה של האדם שהפעיל את המכשיר בערב-שבת, ואם כן שניים אלה שעשאוה, שניהם בני חיובא הם, רק שאחד מהם עשה בדרך היתר. ואם היה מדובר במלאכה דאורייתא, היה מקום לפטור מחיוב, אבל כמובן שעדיין אסור מן התורה. ובנדון דידן אע"פ שהמלאכה מעיקרא מוגדרת כמלאכה דרבנן, יש לאסור עדיין מדרבנן, מכיוון דהוי פסיק רישא דאיכפת ליה. אמנם גם בכגון זה יש מקום להתיר את הפעלת המערכת, מכיוון שישנו צורך בטחוני הכולל סכנת נפשות, ובמיוחד לדעת הגרש"ז אוירבך "שאין זה כתב".

במערכת שכזו שהאחראי פותח את הדלת בפני הנכנסים, יש לדון על עצם לחיצת הכפתור, אם היא מותרת, ועיין בשו"ת "במראה הבזק" (ח"א שאלה א) שדנו בזה במקרה של צורך הרבים.

⁴ עיין הערה 3. העמדת עצמו לפני המצלמה נחשבת למעשה בידיים, עיין "אורח משפט" למרן הראי"ה קוק (דף פא). עוד עיין "שמירת שבת כהלכתה" (פרק טז סעי' כו סוף הערה טז) ובספר "שערים המצויינים בהלכה" (ח"ב סי' פ סעי' פ ס"ק נד) שדנו בשאלה, האם מותר להעמיד

עצמו מול מצלמה רגילה המופעלת ע"י גוי. ואינו דומה לענייננו, כי במקרה שלנו המעמיד עצמו מול המצלמה גורס בעצמו את הפעלת המכשיר, ואינו רק כמסייע שאין ממש. ⁵ עיין "משנה ברורה" (סי' רעו ס"ק כה) שכתב: "ומ"מ מותר לומר לאינו יהודי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת, כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול, וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים (ח"א בשם המ"מ)", ובנדון דידן יש להתיר גם משום הצלה דרבים. ועוד עיין "ילקוט יוסף" (חלק ד שבת א סי' רעו סעי' ג).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה	טל שאול בן יפה	חנה בת אוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה
דוד בן רחל	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	הילל בן תמר שפרה	ישי בן מרים
חווה ראגלה בת פיילא	משה בן רחל	נעם בן שלומית	הילה צפנת בת שרה טובה
רבקה בת שרה בלה	משה בן אסתר חיה	מינדה לאה בת ליפשה	ר' יצחק בן בריינדל גיטה
נבו בן פריבה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה		שלמה בן בילא

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה